

แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ของจังหวัดนครพนม

Community Participation Approach Towards Sustainable Ecotourism in Nakhon Phanom Province

อารีรัตน์ อุเทนวิเชียรปัญญา¹, จินณวัฒน์ อัศวเรืองชัย²
วิทยา มีเสนตรทิพย์³, ศักดา นาควัชร⁴ และ ชาญวิชัย อริยวารนนต์⁵

Arreerat Uthenwichianpanya¹, Chinnawat Asavaroengchai²
Vittaya Meenetrip³, Sakda Nakwatchara⁴, and Chanwit Ariyaworanant⁵

มูลนิธิธรรมาภิวัตน์

Foundation of Globalization Fairness

⁵Corresponding Author

Email: ⁵chan_thamrong@hotmail.com

Received February 1, 2023; **Revised** June 6, 2023; **Accepted** June 20, 2023

Abstract

The objectives of this research were to study 1) community participation in sustainable ecotourism, 2) guidelines for public participation management in sustainable ecotourism, and 3) the relationship between public participation and management approaches to sustainable ecotourism in Nakhon Phanom. The mixed research method is quantitative research that involves collecting data with questionnaires from 400 samples of people living in Nakhon Phanom. Analyzed data using a t-Test, One-way Analysis of Variance, Correlation analysis, Pearson Correlation, and Regression Analysis. Qualitative research data were collected through in-depth interviews with 18 people. Analyzing the content obtained from the interviews to discuss the findings of the study

The results of the research were as follows: (1) Community involvement in sustainable eco-tourism as a whole was at a moderate level. Most participants were on board. But the public has not yet participated in every step of the process. (2) In the management approach to Sustainable Ecotourism in Nakhon Phanom, overall, there was a moderate level of balance in all four aspects. Management guidelines were the most social but also lacked stability and were not sustainable for a long time; (3) people's participation correlated with the sustainable eco-tourism management

approach of Nakhon Phanom overall; they were related in every aspect. The participation of the public in receiving the results from the operation had the strongest correlation with sustainable eco-tourism guidelines, but the mutual interaction is still profit-making.

Keywords: Community Participation; Ecotourism; Sustainability

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน 2. ศึกษาแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน และ 3. ศึกษาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนกับแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ของจังหวัดนครพนม รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานแนวทางวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครพนม จำนวน 400 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ทดสอบที่ ความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอย แนวทางวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 คน วิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์มาอภิปรายผลสนับสนุนข้อค้นพบของการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในด้าน การวางแผนมากที่สุด แต่ชุมชนยังมีส่วนร่วมไม่ครบกระบวนการทุกขั้นตอน 2) แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ของจังหวัดนครพนม ในภาพรวมมีความสมดุลทั้ง 4 ด้าน ในระดับปานกลาง โดยมีแนวทางการจัดการ ในด้านสังคมมากที่สุด แต่ยังขาดเสถียรภาพไม่ยั่งยืนที่ยาวนาน และ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทุกด้าน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการรับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนมากที่สุด แต่การปฏิสัมพันธ์ร่วมกันยังเป็นแบบหวังผลประโยชน์

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน; การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์; ความยั่งยืน

บทนำ

จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดเล็ก ๆ ริมฝั่งแม่น้ำโขง ตั้งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีอารยธรรมในอดีตที่รุ่งเรืองเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีโคตรบูรณ์ มีทรัพยากรทางธรรมชาติ ที่เป็นต้นทุนอันเหมาะสมดีเยี่ยมกับการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก พร้อมทั้งความหลากหลายของเชื้อชาติ ที่ทำให้มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา ดังคำขวัญที่ว่า “พระธาตุพนมค่าล้ำ วัฒนธรรมหลากหลาย เรณูผู้ไท เรือไฟโสภา งามตาฝั่งโขง” จึงเป็นที่น่าดึงดูดนักท่องเที่ยวหลายประเภทให้มาเยี่ยมชมเยือน อันประกอบไปด้วย

ประเภทกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ จังหวัดนครพนม มี 8 พระธาตุ ครบประจำวันเกิดทั้ง 7 วัน โดยมีพระธาตุพนม วัดพระธาตุพนม วรมหาวิหาร เป็นพระธาตุประจำวันเกิดวันอาทิตย์และประจำปีวอก เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีชื่อเสียงเนื่องจากภายในองค์พระธาตุบรรจุพระอัฐิธาตุ (กระดูกส่วนหน้าอก) ของพระพุทธเจ้า นอกจากนั้นยังมี แลนด์มาร์ค

แห่งความศรัทธา ริมฝั่งแม่น้ำโขง หน้าสำนักงานป่าไม้ วนาศรีสัตตนาคราช เป็นองค์พญานาค 7 เศียร หล่อด้วยทองเหลือง น้ำหนักรวม 9,000 กิโลกรัม ประดิษฐานบนแท่นฐานแปดเหลี่ยมสูง 15 เมตร ประทับพักอิริยาบถสงบนิ่ง ขดลำตัว 3 ชั้น สามารถพ่นน้ำได้เป็นองค์เดียวในโลกที่ไม่มีใครเหมือน (Nakhonphanom Province, 2020)

ประเพณีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชนหมู่ต่าง ๆ นครพนม เป็นจังหวัดที่สืบทอดวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงตั้งแต่สมัยอดีตกาล โดยเฉพาะการทำบุญตามฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ซึ่งเป็นบำเพ็ญให้ชาวอีสานรักความสงบและมีความเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งชาวนครพนมประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ โดยมีศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม 1 ศูนย์ อยู่ ณ โรงเรียนปิยะมหาราชาลัย จังหวัดนครพนม และมีสภาวัฒนธรรมจังหวัด 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม (Nakhonphanom Municipality, 2016) โดยมีชุมชนไทยญ้อ บ้านโพน มีความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะประเพณีเรือไฟบัก กลุ่มไทลาว ชุมชนบ้านท่าเรือ ตั้งอยู่ที่ ตำบลท่าเรือ อ.นาหว้า เป็นชุมชนที่มีการสร้างเครื่องดนตรีที่มีชื่อเสียงที่เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ ในด้านคุณภาพของเครื่องดนตรี (Teerapaowong, 2021) ซึ่งเป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่ใหญ่ที่สุดในประเทศอาทิ พิณ,แคน,โหวด,โปงลาง,กลองอีสาน และสินค้าโอท็อปต่าง ๆ โดยเฉพาะมีเส้นทาง คมนาคม ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย (Nakhonphanom Province, 2010)

ประเพณีพักผ่อน กิจกรรมล่องแพ ท่องเที่ยว เล่นน้ำคลายร้อน ได้แก่ อ่างเก็บน้ำหนองหารไชยบุรี มีเนื้อที่กว่า 2,000ไร่ น้ำตกตาดโพธิ์ น้ำตกตาดขาม น้ำตกตาดวิมานทิพย์ และหาดแห่ บ้านน้ำคำ สันดอนกลางแม่น้ำโขง (เกาะที่เกิดกลางแม่น้ำโขง) เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ประเพณีเดินชมธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่สวยงามแปลกตา ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูสิงห์ ที่ครอบคลุมพื้นที่ จังหวัดนครพนมและบึงกาฬ ที่มีจุดเด่นทางธรรมชาติ โดยเฉพาะถ้ำนาคิ เป็นถ้ำสุดมหัศจรรย์ที่เพิ่งถูกค้นพบที่ อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม ลักษณะเด่นของถ้ำอยู่ที่พื้นผิวที่แตกสลาย เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ ชั้นแครก ทำให้มีลวดลายคล้ายเกล็ดของพญานาคขนาดใหญ่กำลังนอนขดตัวอยู่ (Nakhonphanom Province, 2010)

ดังนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เพื่อพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับยุคสมัย ภายใต้แผนยุทธศาสตร์จังหวัดนครพนม สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับชุมชนนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ของจังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ของจังหวัดนครพนม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนกับแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาในปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน และศึกษาความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จังหวัดนครพนม

ประชากรที่ศึกษา เป็นประชาชนที่ครอบคลุมทั้งจังหวัดนครพนม รวม 12 อำเภอ การสุ่มตัวอย่าง ใช้แบบชั้นภูมิ ตามจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณจากสูตรของ Yamane (1967) และเลือกแบบเจาะจงตามสภาพของพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยว ได้ทั้งสิ้น 400 คน

ขอบเขตระยะเวลา การวิจัยในครั้งนี้มีระยะเวลาในการดำเนินงานระหว่างเดือน มีนาคม 2561 – ตุลาคม 2562

ขอบเขตด้านสถานที่ การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาครอบคลุมพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จังหวัดนครพนม

ทบทวนวรรณกรรม

การมีส่วนร่วมของชุมชน คือการดำเนินกิจการทุกอย่าง โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นงานสาธารณะ หรืองานส่วนรวม ที่จะต้องมีบุคคลผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดของงาน มาร่วมเป็นเจ้าของให้มากที่สุด หรือ ประชาชนในท้องถิ่นที่ทุกครัวเรือน ต้องมีความร่วมมือกันเป็นขั้นเป็นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ การมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักใหญ่ๆ ประกอบด้วย การร่วมคิดค้นหาข้อมูลและสภาพปัญหา เพื่อนำมาวิเคราะห์ กำหนดเป็นเป้าหมายที่ต้องการได้รับจากผลของการทำงาน จากนั้นจึง ร่วมกันคิดวางแผนในการแก้ไขปัญหา หรือการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยต้องคิดให้รอบคอบ ว่ามีงานอะไรบ้าง ใครเป็นผู้ทำและใช้งบประมาณจากไหน เท่าไร ต่อไปจึงมีการร่วมกันลงมือดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ และระหว่างที่มีการร่วมการดำเนินงานตามแผน ต้องมีการร่วมกันติดตาม และประเมินผล ที่สำคัญที่สุด จะต้องร่วมกันเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินงานทั้งหมดจาก Techarin (2008), and Creighton (2001) จากนั้นจึงเริ่มชี้ชัดปัญหาและวางโครงการใหม่ เป็นวงจรเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนกว่าประชาชนจะทำได้ เขาต้องเข้าใจ และรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ หรือเข้าใจโครงการ (Suksamrit, 1998) จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดความรัก ความหวงแหน และสร้างจิตสำนึกในการดูแล ปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน (Cohen & Uphoff, 1977)

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้มีความยั่งยืน หมายถึง "การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ด้วยความระมัดระวัง ต้องมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วย ในขณะเดียวกัน ต้องช่วยกันสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่จะส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น (Bricker, 2017) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น (Western, 1993), (Ceballos-Lascurain, 1991) จึงสามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น "เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวน หรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์ เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า"

ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติ เหล่านั้น” การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้มีความยั่งยืน ก็หมายถึงการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวแล้ว จะไม่ทำให้สถานที่ และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ ที่ทำให้ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อยู่ร่วมกันและกันตามระบบนิเวศอย่างยั่งยืน และยังเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ที่มุ่งเน้นให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน อันได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ที่มีของเก่าแก่เกิดขึ้น และคงอยู่ได้มาจนปัจจุบัน หรืองานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนเก่าแก่ในชนบท ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่า อย่างฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมให้ไว้ นานที่สุด มีการปรับปรุง คุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม ในขณะเดียวกันสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการได้รับ ผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม เป็นธรรมต่อนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม ด้วยความสม่ำเสมออย่างพอเพียง แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดเท่าที่เป็นไปได้อย่างยั่งยืน

ความยั่งยืน ในที่นี้หมายถึงมีความคงทนไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ๆ โดยองค์การสหประชาชาติ (WHO) สมัชชาโลก จาก World Commission on Environment เมื่อปี ค.ศ. 1983 โดยประธานคณะกรรมการ เป็นนายกรัฐมนตรีของ ประเทศนอร์เวย์ชื่อ Gro Harlem Brundtland ได้เสนอแนะไว้ว่า"การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ รูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง" จึงเป็นที่มาของรายงานการประชุมชื่อว่า "Brundtland Report" ซึ่งได้ถูกนำเสนอ ในการประชุมสุดยอดโลกหรือ Earth Summit ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ในปี 1992 ที่ให้ความสำคัญกับแนวทางการดำเนินกิจกรรม ที่รวมถึงการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน ทั้งในด้าน สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี จึงเป็นที่มาของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) (Piewdang, 2015) ซึ่งความยั่งยืนนี้ สามารถสรุปและอธิบายได้กับความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัดนครพนม หรือการพัฒนาที่ สามารถตอบสนองกับความ ต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการร่วมกันปกป้อง และสงวน คุ้มครอง ดูแลรักษา เพื่อเก็บไว้ให้อนุชนคนรุ่นหลังได้รับสืบทอดต่อไป รวมถึงการจัดการทรัพยากร เพื่อการตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะเดียวกันยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศด้วย ดังนั้นความยั่งยืนอย่างสมดุล ประกอบด้วย 4 เสาหลัก หรือ ด้าน ที่จะขาดความสมดุลด้านใดด้านหนึ่งในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไม่ได้ เพราะจะทำให้การท่องเที่ยวนั้นล้มเหลวได้ง่าย ดังนี้ (Eber, 1992)

ความยั่งยืนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainable) เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ไม่ทำให้ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ณ ที่นั้นถูกทำลาย ย้ายที่อยู่ หรือ เปลี่ยนรูปร่าง ขนาด คุณสมบัติไปจากเดิม ด้วยฝีมือมนุษย์ จึงจำเป็นต้องเฝ้าดูแล และบำรุงรักษาป่าเขาพันธุ์พืชต่าง ๆ ให้เป็นไปตามระบบนิเวศ หรือหินงอกหินย้อยในถ้ำ หรือสิ่งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ไม่ให้ถูกทำลาย โดยดูแลรักษาให้อยู่สภาพเดิมอย่างคงทนและยั่งยืน

ความยั่งยืนของเศรษฐกิจในชุมชน (Economic Sustainable) เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่มุ่งดูแล และควบคุมการมีรายได้ของคนในชุมชนมิให้เอารัดเอาเปรียบ หรือมีการแก่งแย่งกันในเรื่องการค้าขาย การรับจ้างบริการต่าง ๆ กับนักท่องเที่ยว และป้องกัน มิให้คนจากที่อื่น หรือนายทุน ต่างถิ่นมาลงทุนที่ใช้เทคโนโลยีสูง ซึ่งขัดต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รวมทั้งมิให้มีปริมาณขยะที่ถูกทิ้งเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างสมดุลกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความยั่งยืนทางสังคม (Sociological Sustainable) เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่มุ่งดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ให้มีความสงบเรียบร้อย และเป็นสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน โดยเป็นสังคมที่อยู่ในกฎ และระเบียบที่ชุมชนกำหนดไว้ ให้มีการช่วยเหลือพึ่งพิงซึ่งกันและกัน สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มีการชี้แนะในเรื่องอันตราย และความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

ความยั่งยืนทางวัฒนธรรม (Cultural Sustainable) เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่มุ่งรักษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นเมืองของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ ให้คงอยู่อย่างเดิมตลอดไปจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน โดยวัฒนธรรมนั้นไม่ถูกกลืนกลายจากสังคมภายนอก หรือเป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ (Culture, 2019)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนนั้น จึงจำเป็นต้องทำให้เกิดความเจริญ และความยั่งยืน อย่างสมดุลเท่าเทียมเสมอกันทั้ง 4 เสาหลัก ซึ่งเสาหลักที่ 4 นั้น ได้มีการพิจารณาและอนุมัติ ให้เพิ่มเข้าไปในมิติของการพัฒนาที่ยั่งยืนใน Agenda 21 เนื่องจากมิติด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมอาจไม่เพียงพอต่อการสะท้อนถึงมิติที่สาม ความซับซ้อนของสังคมร่วมสมัยกับวัฒนธรรม จนในที่สุดสำนักบริหาร United Cities and Local Governments (UCLG) ได้เป็นผู้นำในการจัดทำแถลงการณ์เชิงนโยบาย “Culture: Fourth Pillar of Sustainable Development” เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2010 ในกรอบของโลกของการประชุมสุดยอดผู้นำระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค ของการประชุมระดับโลก ครั้งที่ 3 (World Summit of Local and Regional Leader-3rd World Congress) ของ UCLG ที่ประเทศเม็กซิโก (Culture, 2019) จึงจำเป็นต้องให้คนในชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียมีการพัฒนา หรือให้มีการเกิดผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน และเท่าเทียมกันตลอดเวลา ที่เรียกว่ามีการเกิดความสมดุลกันทั้ง 4 เสาหลัก ที่มีการพึ่งพิงกันทั้ง 4 เสาให้มั่นคงยั่งยืน เกิดการพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยว (Viriyabanditkul, 2018) สามารถเห็นปัญหาที่ควรแก้ไข ทำให้เข้าใจจุดประสงค์ที่แท้จริง และชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง มิใช่มีส่วนร่วมเป็นบางคน หรือบางครั้ง และต้องการหรือสร้างผู้นำที่เข้มแข็งของชุมชน ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องฝึกฟังความคิดเห็น ปัญหา และความต้องการของชุมชนท้องถิ่นด้วย เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาท การกับดูแล ควบคุมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดความรัก ความหวงแหน และสร้างจิตสำนึกในการดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน (Cohen & Uphoff, 1977)

การสร้างความร่วมมือของประชาชน และผู้นำในแต่ละชุมชน ให้รู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ โดยให้มีความร่วมมือกัน และสร้างแนวทางการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน และมีความสมดุลกัน ทั้ง 4 ด้าน คือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ให้ถูกทำลาย ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบความเรียบร้อย ด้านเศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างเสมอภาคกัน และได้รับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเท่าเทียม ส่วนด้านการอนุรักษ์ ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งประวัติศาสตร์อันเก่าแก่ที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน ไม่ให้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) เชิงปริมาณและคุณภาพ โดยวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เป็นประชาชนที่ครอบคลุมทั้งจังหวัดนครพนม รวม 12 อำเภอ ทั้งหมด 719,136 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณจากสูตรของ Yamane (1967) ได้ทั้งสิ้น 400 คน กำหนดความเชื่อมั่น 95% ส่วนการศึกษาวิจัยในเชิงลึกมุ่งเน้น

การสัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ท้องถิ่น) ที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อยู่ในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว กับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ทั้งหมด 33 คน เลือกใช้จริง 18 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา โดยดำเนินการและใช้เครื่องมือเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดต่าง ๆ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับ “แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม” เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบย่อยของแต่ละตัวแปรใหญ่ ทั้งตัวแปรต้น และตัวแปรตาม ซึ่งเรียกว่าตัวชี้วัด (Index) ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบย่อยตัวชี้วัดของตัวแปรต้น และตัวแปรตาม ให้ตัวชี้วัด แตกย่อยอีก แต่ละตัวแปรย่อย แล้วเลือกตัวที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม เรียกว่าตัวบ่งชี้ (Indicator) ขั้นตอนที่ 3 นำเอาองค์ประกอบย่อยตัวชี้วัด ของตัวแปรต้น และตัวแปรตาม มาเป็นข้อคำถามใช้ในการสัมภาษณ์ และเอาองค์ประกอบย่อยแต่ละตัวแปรย่อย แต่ละตัว ที่แตกย่อยออกเป็นตัวบ่งชี้ต่าง ๆ มาเขียนเป็นข้อคำถาม (Questionnaire) ในแต่ละตัวบ่งชี้ ทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว จากผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และภาษาที่ใช้ มีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พร้อมพิจารณาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC: Index of item Objective Congruence) ขั้นตอนที่ 5 แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามจากการตรวจสอบความถูกต้อง (IOC) และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และแบบสอบถามเชิงคุณภาพ หรือแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ด้วยการลงพื้นที่ร่วมกับอาสาสมัคร เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถามที่ทำได้ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วน แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ตามหลักสถิติ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาสรุปผลตามการวิเคราะห์เชิงพรรณนา หรือสถิติขั้นพื้นฐาน ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อธิบายค่าเฉลี่ยด้วยค่า Mean ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง มากที่สุด 3.41-4.20 หมายถึง มาก 2.61-3.40 หมายถึง ปานกลาง 1.81-2.60 หมายถึง น้อย 1.00-1.80 หมายถึง น้อยที่สุด ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้สถิติความสัมพันธ์ (Correlation) โดยหาความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยที่ละคู่ของตัวแปรต้น และตัวแปรตาม

การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย จะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ ของผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ตามหลักสถิติ เป็นตาราง และการพรรณนาความเป็นร้อยแก้ว ของผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จากผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย ของภาครัฐ ท้องถิ่นและชุมชนต่าง ๆ

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมาศึกษาข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 400 ตัวอย่าง เป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.8 มีอายุ 31-40 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.5 และอายุมากกว่า 50 ปี น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 9.8 ประกอบอาชีพอื่น ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.8 รองลงมาคืออาชีพข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ และอาชีพพนักงานเอกชน คิดเป็น

ร้อยละ 21.3 และประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 16.8 ตามลำดับ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.0 การศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.3 ตามลำดับ

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา พบว่า

วัตถุประสงค์ที่ 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม
ผลการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนโดยรวม

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างยั่งยืน โดยรวม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	2.87	.647	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ	2.85	.723	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.85	.772	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	2.80	.721	ปานกลาง
รวม	2.84	.651	ปานกลาง

ผลการศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.84, S.D. = 0. 651) โดยการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน มากที่สุดกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X}$ = 2.87, S.D. = 0.647)

วัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม ผลการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนจังหวัดนครพนม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
ด้านเศรษฐกิจ	3.02	.634	ปานกลาง
ด้านสังคม	3.05	.701	ปานกลาง
ด้านสิ่งแวดล้อม	2.94	.678	ปานกลาง
ด้านวัฒนธรรม	3.03	.716	ปานกลาง
รวม	3.01	.623	ปานกลาง

จากผลการศึกษา พบว่า แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม มีความสมดุลทั้ง 4 ด้าน มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.01, S.D. = 0.623) โดยมีการดำเนินงานในด้านสังคมในระดับที่สูงกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X}$ = 3.05, S.D. = 0.701) และในด้านเศรษฐกิจชุมชนมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้า และบริการ ให้กับนักท่องเที่ยว สูงเป็นอันดับที่ 2 ที่จะทำให้อุณหภูมิชีวิตของผู้ค้าในชุมชน

ดีขึ้น ซึ่งมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.02, S.D. = 0.634) และมีการดำเนินงานในด้านสิ่งแวดล้อมอยู่เป็นอันดับสุดท้าย ($\bar{X}$ = 2.94, S.D. = 0.678)

วัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนกับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของการจังหวัดนครพนม

การมีส่วนร่วมของชุมชน	แนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม				
	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านสังคม	ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านวัฒนธรรม	รวม
ด้านการวางแผน	R=.523 Sig=.000*	R=.506 Sig=.000*	R=.472 Sig=.000*	R=.455 Sig=.000*	R=.535 Sig=.000*
ด้านการดำเนินการ	R=.670 Sig=.000*	R=.627 Sig=.000*	R=.626 Sig=.000*	R=.612 Sig=.000*	R=.694 Sig=.000*
ด้านการรับผลประโยชน์	R=.674 Sig=.000*	R=.641 Sig=.000*	R=.682 Sig=.000*	R=.660 Sig=.000*	R=.728 Sig=.000*
ด้านการติดตามประเมินผล	R=.591 Sig=.000*	R=.596 Sig=.000*	R=.625 Sig=.000*	R=.561 Sig=.000*	R=.650 Sig=.000*
ภาพรวม	R=.679 Sig=.000*	R=.655 Sig=.000*	R=.666 Sig=.000*	R=.634 Sig=.000*	R=.721 Sig=.000*

(*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

จากผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม ครอบคลุมด้าน (r = 0.721) โดยแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการรับผลที่เกิดขึ้นจากการรับผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด (r = 0.682) แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการวางแผน มีความสัมพันธ์กับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม ด้านวัฒนธรรมน้อยที่สุด (r = 0.455) และในภาพรวมของการมีส่วนร่วมของชุมชน มีความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม ผลรวมมีความสอดคล้องกัน 4 เสาหลัก เรียงตามลำดับ คือ ด้านเศรษฐกิจ (r = 0.679) ด้านสิ่งแวดล้อม (r = 0.666) ด้านสังคม (r = 0.655) และด้านวัฒนธรรม (r = 0.634) อยู่เป็นอันดับสุดท้าย

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา พบว่า ข้อมูลของผู้สัมภาษณ์ทั้งหมดให้ความเห็นว่าชุมชนยังให้ความสำคัญในการประชุมหรือประชุม การมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในเกณฑ์ที่ระดับน้อยมากเมื่อเทียบกับประชากรในพื้นที่นั้น มีจุดอ่อนที่ส่วนใหญ่เป็นการมีส่วนร่วมกันอย่างหลวม ๆ ยังไม่เท่าที่ควร ทุกกิจกรรมการจะให้มาร่วมค่อนข้างยาก ไม่ได้มาด้วยใจ ต้องมีค่าจ้าง CEO Blue Hotel (Personal communication, 2019) ให้สัมภาษณ์ มีการแสดงออกเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองได้เป็นส่วนใหญ่ มุ่งเน้นถึงผลตอบแทนเป็นหลัก โดยลืมนึกถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม (Keawinithi, Personal communication, 2019) การมีส่วนร่วมประชุมหรือประชุมจึงยังมีผู้เสนอความคิดเห็น เพียงไม่กี่คน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำของชุมชนหรือผู้นำกลุ่มต่าง ๆ และข้อเสนอของ

ชุมชนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของรายได้ที่คาดว่าจะเกิดจากการท่องเที่ยวและวิธีที่จะจูงใจนักท่องเที่ยว ส่วนในเรื่องการจัดทำแผน ไม่ได้นำปัญหามาแก้ไขอย่างจริงจัง มีการเบี่ยงเบนเอางบประมาณไปทำอย่างอื่น ผู้มีอิทธิพล/นักการเมือง เข้ามาแทรกทำให้การจัดทำแผน ไม่ตรงวัตถุประสงค์การแก้ปัญหาที่แท้จริง (Punthumai, Personal communication, 2019) การจัดทำแผน ได้ร่วมกันคิดแต่ไม่มีความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนให้เกิดความคงทนยั่งยืน เพียงแต่คิดเป้าหมายที่คิดว่าอยากจะได้ และจะลงมือทำอย่างไร จึงทำให้แผนขาดความเป็นไปได้และมีเป้าหมายหลายอย่าง ที่ไม่สามารถทำได้จริง เพราะขาดงบประมาณ และขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีการเก็บสภาพปัญหามาวิเคราะห์เพื่อแก้ไขอย่างจริงจังที่เป็นระบบ และขั้นตอนในการวางแผน

ความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนกับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่ม พบว่า จากการสรุปจากผู้สัมภาษณ์ที่ให้ความเห็นตรงกันคิดเป็นร้อยละ 83.33 ของผู้สัมภาษณ์ทั้งหมด ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับแนวทางการจัดการอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ครบทุกด้านโดยมีความสัมพันธ์กับการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการทำงานมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่า ประชาชนในท้องถิ่นที่มีจำนวนน้อย ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับแนวทางการจัดการอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นการให้ความร่วมมือ โดยยึดผลประโยชน์ส่วนตัว แล้วยังพบเห็นการเอาเปรียบเรื่องของการท่องเที่ยว ไม่ยุติธรรมต่อนักท่องเที่ยว เช่น สามล้อเครื่องเสนอราคาไม่เป็นธรรมต่อลูกค้า CEO Blue Hotel (2019) กล่าว ไม่มีความสัมพันธ์อย่างแท้จริงกับแนวทางการจัดการอย่างยั่งยืน เพราะไม่เป็นไปตามแผน และน่าจะไม่มีความรู้ที่ถูกต้อง หรือไม่สนใจ ในวิธีการดำเนินงาน และงบประมาณส่วนกลางก็น้อย ส่วนมากจะเน้นพัฒนาด้านถนน ถนนทาง มากกว่านำไปพัฒนาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สนใจแต่วัฒนธรรมเก่า ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุโดยคำกล่าวของ Tinpunja (Personal communication, 2019) ยังมีความยั่งยืนด้านสังคม เนื่องจากเป็นสังคมที่เล็ก ด้านเศรษฐกิจ มีชาวต้มถวนขาย ส่วนมากจะขายเป็นประจำให้คนพื้นที่ นักท่องเที่ยว อาจไม่รู้จักรักด้วยซ้ำ จึงไม่ได้ฟังนักท่องเที่ยวได้ จึงไม่แน่ใจว่าความยั่งยืนด้านนี้ จะยั่งยืนได้ เพราะรุ่นหลังไม่ค่อยสนใจนัก อย่างไรก็ตาม การทำมาหากินของตัวเองคือระบบพึ่งตัวเอง ภาครัฐก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง ประเพณีวัฒนธรรม Yawongsri (Personal communication, 2019) ให้ความเห็นไว้ ซึ่งชุมชนบ้านโพน มีวัฒนธรรมที่โดดเด่น คือไทยอู้ออาหาร และความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณีนี้ยังคงสืบสานต่อไป แต่ช่วงหลัง ๆ ก็มีแต่ผู้สูงอายุ ยังไม่มีหลักการแนวทางการจัดการอย่างยั่งยืน ยังขาดความสัมพันธ์ บูรณาการร่วมกันทุกแห่ง การควบคุม ทำให้มีการปฏิบัติที่กระจายครบทั้ง 4 ด้าน เช่น ต้องเอาทรัพยากร ประเพณี วัฒนธรรม อาหาร ความเป็นอยู่ ท้องถิ่นที่มีอยู่ มาสร้างเป็นจุดเด่น ที่สามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือนให้เกิดความประทับใจ การสนับสนุน เอกชนให้เกิดรายได้ โดยการทำการตลาดด้านนี้เป็นพิเศษ มีการประชาสัมพันธ์ นำปัญหามาทำการแก้ไข โดยการประชุมของทุกส่วน เพื่อหาแนวทางสร้างรายได้ ให้ทั่วถึง (Masenai, Personal communication, 2019) และสร้างจุดเด่นให้ตัวเอง เช่น โรงแรมอาจจะต้องนำสินค้าที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนมาเป็นจุดขายให้กับทุกโรงแรม เช่น ผ้าไหมมุก เครื่องจักสาน อาหารพื้นถิ่น เป็นต้น อุดหนุนสินค้าในพื้นที่เพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือนและนักท่องเที่ยว Keawinhti (2019) กล่าว จึงเป็นการยึดกิจกรรมเฉพาะส่วนในท้องถิ่นที่เกิดผลประโยชน์แก่ตนเองเป็นหลัก

แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ของจังหวัดนครพนม ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่ม สรุปผล พบว่า บทสรุปของผู้สัมภาษณ์ทั้งภาครัฐ ประชาชน ผู้นำ และองค์กรต่าง ๆ มีความคิดเห็นตรงกันว่า ส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องการจัดการความยั่งยืนอย่างสมดุลทั้ง 4 ด้าน คิดเป็นร้อยละ 94.44 ของผู้สัมภาษณ์ทั้งหมด คือ แนวทางการจัดการอย่างยั่งยืน ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จังหวัดนครพนม มีความสมดุลทั้ง 4 ด้าน แต่ความสมดุล เนื่องจากแนวทางการจัดการอย่างยั่งยืน ทั้ง 4 ด้านเกิดขึ้นในช่วงแรก ๆ ซึ่งจะยังไม่มีคามยั่งยืนคงทน เพราะต่างคนต่างคิด ต่างทำ ไม่รู้แก่นแท้ของวัฒนธรรมกับการมีส่วนร่วม (Pholakon, Personal communication, 2019) มีหลายด้านที่ต่อไปจะขาดความเสถียร เพราะแนวทางการจัดการที่มองข้ามไป หรือให้ความใส่ใจน้อย ได้แก่ ด้านวัฒนธรรม เช่น ทุกวันนี้มันไม่เหมือนสมัยก่อน เด็กรุ่นใหม่สนใจแต่โทรศัพท์ บางครั้งแทบไม่ได้คุยกัน ไม่มีแนวทางอะไรที่จะเสนอ โดย Pikun (Personal communication, 2019) และด้านสังคม ซึ่งถ้าด้านใดด้านหนึ่ง หยุตหรือล่มสลายลง อาจจะทำให้ด้านอื่นล่มสลายลงได้ ทำให้การจัดการไม่ยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแต่ละพื้นที่ แม้ในบางพื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม ความเชื่อ ความศรัทธา ในความศักดิ์สิทธิ์มาก เช่น ศาลพ่อปู่ฮือฮือ ปิงโขงหลง และแถบลุ่มแม่น้ำโขง มีความเชื่อเรื่องพญานาค เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนทั่วไป (Lapho, Personal communication, 2019) อีกทั้งยังมีการนำเอาประเพณีวัฒนธรรมไทย้อ อาหารพื้นถิ่น มาเป็นจุดขาย ความยั่งยืนด้านสังคม แต่สังคมเราเป็นสังคมที่เล็ก มีคนที่ปฏิบัติไม่มาก (Yawongsri, 2019) แต่การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มีครบ แต่ไปไม่พร้อม ๆ กันไปทุก ๆ ด้าน เช่น มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรม มีชนเผ่า 8 ชนเผ่า 2 เชื้อชาติ แต่แทบจะไม่มีผู้ร่วมขับเคลื่อน นอกจากพัฒนาชุมชน ทุกภาคส่วนไม่เห็นความสำคัญ ไม่มีความร่วมมือ จะเอาเรื่องผลตอบแทนเป็นหลัก วัฒนธรรมที่ดึงดูดของจังหวัดนครพนมจะยั่งยืนได้ทุกภาคส่วนต้องช่วยกันขับเคลื่อนไปพร้อมกัน (CEO Blue Hotel, Personal communication, 2019) ซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยว รู้จักแต่ธรรมชาติ และท่องเที่ยวตามด้านความเชื่อเรื่องพุทธศาสนา เช่น การไหว้พระธาตุเป็นที่นิยมมากที่สุดของเส้นทางท่องเที่ยว 7 พระธาตุประจำวันเกิด โดยที่อำเภอเรณูนคร เป็นอำเภอที่มีเอกลักษณ์มีความโดดเด่นที่สุดของจังหวัดในเรื่องประเพณีและวัฒนธรรม การพ่อนภูไทเรณูนคร เป็นการพ่อนประเพณีที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และมีสินค้าที่นิยม คือเหล้าอุ ขนมจีน น้ำปลาร้า ผ้าทอผ้าฝ้ายมือ ความไม่สงบเรียบร้อยทั้งนี้ก็เป็นเพราะมีผู้ดำเนินการทางเจ้าหน้าที่ และประชาชนผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องความยั่งยืนทั้ง 4 เสาหลักที่ทำให้เกิดความสมดุล จึงจะมีแต่การฉุดรั้งในด้านอื่น ๆ ให้เกิดความยั่งยืนล่มสลายไปต่างๆ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม การมีส่วนร่วมของชุมชน มีความสำคัญอย่างมากต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดนครพนม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง คือ ในการวางแผน การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการติดตามการประเมินผล โดยมีการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนมากกว่าด้านอื่น แต่ผลสรุปข้อมูลจากเชิงคุณภาพพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีจุดอ่อน คือ ไม่ได้กระทำตามกระบวนการมีส่วนร่วม และส่วนใหญ่จะคิดในเรื่องการได้รับผลตอบแทน คือ การมีรายได้ ทำให้ประชาชนมีการมีส่วนร่วม การให้ความร่วมมือจะน้อย เห็นจากการมาร่วมประชุม หรือร่วมประชาคม จะมากขึ้นน้อย และบางแห่งมีการจ้างมา จังหวัดนครพนมมีแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งแหล่งที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก อีกทั้งภูมิทัศน์ที่แตกต่างกันหลายประเภท จึงมีความพร้อมด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวมีความแตกต่างกัน ดังเช่นในเขตอุทยานป่าไม้ ภูเขา หรือถ้ำ และเขตศาสนสถาน เขตลำน้า เป็นต้น การมีส่วนร่วมของประชาชนยังน้อย ในภาพรวมทั้งจังหวัด ยังขาดการเชื่อมโยงต่อกัน แต่การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าด้านอื่น ๆ เพราะอยากรู้อาจจะมีการทำกิจกรรมอะไร แต่ส่วนใหญ่ก็ยังนิ่งไม่แสดงออก ไม่มีการเสนอความคิดเห็น โดยจะเห็นด้วยตามผู้นำ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นผู้กำหนดแผน เพื่อที่จะรู้ว่าการวางแผนว่าจะทำอะไรได้บ้าง และการเข้า

มามีส่วนร่วมของชุมชนเป็นส่วนน้อย ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะประชาชนไม่รู้ข่าว ไม่มีเวลา หรือไม่ได้สละเวลามาร่วมประชุม และอาจจะคิดว่าไม่มีประโยชน์สำหรับตน แต่ไม่ตรงกับงานวิจัยของ Chaliochart (2017) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่ว่าการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตำบลอยู่ในระดับน้อย ประชาชนไม่มีเวลาเข้าร่วมในกระบวนการวางแผน รวมถึงไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีความสนใจด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด เพราะความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ Santidhammo (2019) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยด้านการประเมินผล ประชาชนขาดความร่วมมือ เพราะไม่มีความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนา หน่วยงานก็ยังไม่ชัดเจนในเรื่องแก้ไขปัญหาในชุมชน ประชาชนที่ค้าขายให้ความร่วมมือของคน ในชุมชนยังน้อย และขาดการประสานงานให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

ดังนั้น หากหน่วยงานในท้องถิ่นและภาครัฐควรให้การสนับสนุนในการจัดการนโยบาย งบประมาณ ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้เพื่อให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตามแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ร่วมในการวางแผน การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ทุกขั้นตอน และสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามลักษณะเด่นของแต่ละพื้นที่อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวทั้งจังหวัด มีการกำหนดแผนการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน การสรรหาผู้นำชุมชน หรือผู้ที่มีความสามารถในการส่งเสริมกิจกรรม และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน ตลอดจนให้ผู้สืบทอดโดยตัวแทนกลุ่มโรงเรียน เยาวชนคนรุ่นใหม่สามารถเข้ามาทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จะทำให้คนรักท้องถิ่น และมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตามแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกขั้นตอนมากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างยั่งยืน ของจังหวัดนครพนม พบว่า แนวทางการจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างยั่งยืน จังหวัดนครพนม มีการจัดการได้ครบทั้ง 4 ด้าน ในระดับปานกลาง ซึ่งมีแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ด้านสังคมจะมีระดับสูงกว่าด้านอื่น โดยผลสรุปข้อมูลจากเชิงคุณภาพก็สอดคล้องในทิศทางเดียวกัน แต่สอดคล้องกับ Viriyabanditkul (2018) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนปากน้ำประแส พบว่าในการจัดการการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นจะต้องดำเนินการผ่านกระบวนการพัฒนา ทั้ง 4 ด้าน และทำอย่างต่อเนื่องจึงจะเกิดผลสำเร็จแก่ชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม หากไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่สูงสุดของแต่ละองค์ประกอบได้ ต้องยอมลดหลั่นลงมา เพื่อให้เป้าหมายในองค์ประกอบอื่นเพิ่มขึ้น ทั้งนี้แนวทางการจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดนครพนม ที่แนวทางการจัดการ ด้านสังคมจะมีระดับสูงกว่าด้านอื่น อาจเป็นเพราะประชาชนอาจมุ่งแต่แนวทางการจัดการด้านสังคมเป็นอันดับแรก ที่มุ่งถึงบุคคล นักท่องเที่ยวและสิ่งต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกและลดทอนใจให้คน หรือนักท่องเที่ยวมามาก ๆ แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนมีแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรมอยู่หลายแห่ง แต่ก็ยังเป็นชุมชนแหล่งเล็ก ๆ ที่ยังขาดทรัพยากรด้านอื่น ๆ เช่น ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยยังไม่มีจัดการหาข้อมูล เพื่อคิดวางแผนให้เกิดมีการจัดการในด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านสังคมมาเป็นแหล่งพึ่งพิงกัน ให้มีความเจริญขึ้นพร้อม ๆ กันให้มีความยั่งยืน ทั้ง 4 เส้า เช่น ชุมชนบ้านโพนมีวัฒนธรรมที่โดดเด่น คือไทยอู๋ อาหาร และความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณีก็ยังคงสืบสานไป ช่วงหลัง ๆ ก็มีแต่

ผู้สูงอายุ แต่ ยังขาดการจัดการด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ให้มีเพิ่มขึ้น หรือมีการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแนวการจัดการด้านสังคมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน ตลอดจนให้ผู้สืบทอดโดยตัวแทน กลุ่มโรงเรียน เยาวชนคนรุ่นใหม่เข้ามาทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพราะ เด็กรุ่นใหม่สนใจแต่โทรศัพท์ ก้มหน้า บางครั้งแทบไม่มีการคุยต่อกัน จึงต้องมีแนวทางการจัดการ การคิดค้นหาข้อมูล และสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนตนเอง เพื่อนำมาจัดการวางแผนการจัดการให้มีความยั่งยืน แต่แนวทางการจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดนครพนมยังไม่มีการจัดการการวางแผนที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ Chaliochart (2017) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนปัญหา อุปสรรคในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่พบว่า การวางแผนพัฒนาตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย แต่ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

จึงสรุปได้ว่าแนวทางการจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน จังหวัดนครพนม ยังไม่มีการจัดการได้ครบทั้ง 4 ด้าน ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นไปตามศักยภาพของพื้นที่ในแต่ละแห่งที่มีจุดเด่นแตกต่างกันไป การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน จังหวัดนครพนมจึงอาจไม่มีความยั่งยืนเท่าที่ควร แต่หากมีแนวทางการจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เพิ่มการบูรณาการ หรือสร้างเครือข่ายที่เหนียวแน่น ก็มีความเป็นไปได้ที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนทั้ง 4 เสาหลัก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนกับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับแนวทางการจัดการ อย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จังหวัดนครพนมทุกด้าน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้าน การรับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรมอยู่หลายแห่ง แต่เป็นชุมชนแหล่งเล็ก ๆ ที่ยังขาดทรัพยากรด้านอื่น ๆ เช่น ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยยังไม่มีจัดการหาข้อมูล เพื่อคิดวางแผนให้เกิดมีการจัดการในด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านสังคมมาเป็นแหล่งพึ่งพิงกัน ให้มีความเจริญขึ้นพร้อม ๆ กันให้มีความยั่งยืน ทั้ง 4 เสา สอดคล้องกับ Sartngern (2018) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวางแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแค จังหวัดลพบุรี พบว่าประชาชนบางส่วนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนไม่อยากให้ ความร่วมมือ เพราะโครงการไม่มีความสอดคล้อง กับค่านิยมของตน จึงนำไปสู่การเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตาม หรือเลือกปฏิบัติเฉพาะส่วนที่ให้ผล ประโยชน์กับตน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล และขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกระบวนการของแผนพัฒนา จึงไม่มีการจัดการในด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมมาเป็นแหล่งพึ่งพิงกัน และด้านอื่น ๆ ให้มีความเจริญขึ้นพร้อม ๆ กันให้มีความยั่งยืน ทั้ง 4 เสา และสอดคล้องกับ Viriyabanditkul (2017) ที่พบว่าชุมชนเองขาดผู้นำที่มีบารมีในการสร้างความร่วมมือ และความสามัคคีให้เกิดในชุมชน อีกทั้งยังต้องสร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนาชุมชนไปสู่ชุมชนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนอกจากนี้ ยังพบสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งขาดการทะนุบำรุง และขาดการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

จึงสรุปได้ว่าแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม ยังไม่มีการจัดการได้ครบทั้ง 4 ด้าน ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นไปตามศักยภาพของพื้นที่ในแต่ละแห่งที่มีจุดเด่นแตกต่างกันไป การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนมจึงอาจไม่มีความยั่งยืนเท่าที่ควร

แต่หากมีแนวทางการจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เพิ่มในการบูรณาการ หรือสร้างเครือข่ายที่เหนียวแน่นเข้มแข็ง ยังมีความเป็นไปได้ที่ทำให้เกิดความยั่งยืนทั้ง 4 เสาหลักได้

สรุปผล

สรุปโดยรวมของเนื้อหาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของ จังหวัดนครพนม มีดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม เป็นการมีส่วนร่วม ระดับปานกลาง ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการติดตาม ประเมินผล แต่ประชาชนยังมีส่วนร่วมไม่ครบกระบวนการทุกขั้นตอน โดยมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนมากที่สุด และการมีส่วนร่วมแบบถูกชักจูงโดยที่ประชาชนยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ ให้เข้าร่วมประชุมที่ได้โดยมีเจ้าหน้าที่ของ ทางราชการมาชี้แนะ และให้ร่วมกันคิดวางแผนการดำเนินการตามนโยบายของจังหวัด

ความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนกับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ของจังหวัดนครพนมในภาพรวม มีความสัมพันธ์กันทุกด้าน แต่การปฏิสัมพันธ์ร่วมกันยังเป็นแบบหวังผลประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการรับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน มากที่สุด ในความเป็นจริงแล้วยังไม่ได้มีความคิดที่จะมองภาพรวม หรือมีความตั้งใจ ให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดผลลัพธ์เป็นความยั่งยืนให้มีความสมดุลของ 4 เสาหลัก

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนมในภาพรวมมีความสมดุลทั้ง 4 ด้าน ในระดับปานกลาง โดยมีการดำเนินงานในด้านสังคมมากที่สุด แต่ยังขาดเสถียรภาพที่ทำให้ไม่มีความยั่งยืนที่ ยาวนาน เนื่องจากจังหวัดนครพนมมีศักยภาพของพื้นที่ในแต่ละแห่งที่มีจุดเด่นแตกต่างกันไป การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนมจึงมีการพัฒนาที่เป็นไปตามแต่ละจุดเด่นของพื้นที่ ทำให้อาจไม่มีความยั่งยืนครบได้ ทุกด้านเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรให้ความรู้ในการสร้างกระบวนการ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เกิดความตระหนักถึงความรักใน ท้องถิ่นด้วยจิตใจของตนเอง สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทะนุบำรุง และปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะการมีส่วนร่วมของชุมชน คือพื้นฐานการจัดการให้เกิดความยั่งยืน

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจำดำเนินการให้ชุมชนมีส่วนร่วม สนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวอย่าง จริงจัง และครบทุกพื้นที่ สนับสนุนงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนัก ในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตามแนวทางการบูรณาการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้ง 4 ขั้นตอน และควรสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามลักษณะเด่นของแต่ละพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของ จังหวัดนครพนม ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทุกด้าน แต่การปฏิสัมพันธ์ร่วมกันยังเป็นแบบหวังผลประโยชน์ ไม่ได้มี

ความสัมพันธ์ที่ค้ำจุน ฟังฟังกันทั้ง 4 เสาหลักร่วมกัน ยังเป็นแบบหวังผลประโยชน์ ซึ่งเป็นไปตามผลสรุปของงานวิจัยที่พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการรับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน มากที่สุด ความสัมพันธ์จึงขาดความเชื่อมโยงที่การพัฒนาทั้ง 4 ด้าน จะมีการปฏิสัมพันธ์กันแบบค้ำจุนฟังฟังให้เกิดความยั่งยืน

ทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม ยังขาดเสถียรภาพ ทำให้ไม่มีความยั่งยืนที่ยาวนาน เพราะแต่ละแห่งมีแนวทางการจัดการท่องเที่ยวไปตามศักยภาพที่โดดเด่นของพื้นที่ จึงไม่มีการพัฒนาครบทั้ง 4 ด้าน และยังขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมที่เหนียวแน่น

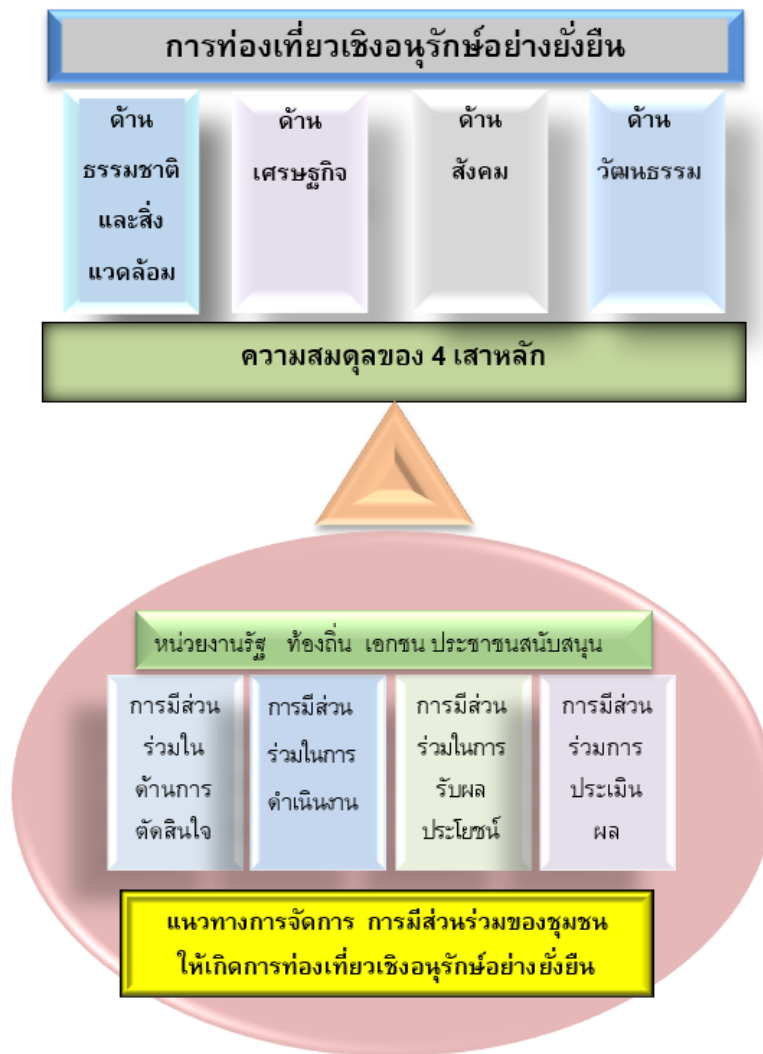
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ โดยให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการ และการให้ความสำคัญที่จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้ง 4 เสาหลัก ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกันของการท่องเที่ยวทั้งจังหวัด มีการกำหนดแผนการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน อีกทั้งการสรรหาผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีความสามารถในการส่งเสริมกิจกรรม และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน ตลอดจนให้ผู้มีสืบทอดโดยตัวแทนกลุ่มโรงเรียน เยาวชนคนรุ่นใหม่เข้ามาทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จะทำให้คนรักท้องถิ่นมากขึ้น และมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตามแนวทางการกระบวนกรมีส่วนร่วมของชุมชนทุกขั้นตอนมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรพิจารณาแยกแยะประเภทการศึกษาวิจัยออกเป็นไปตามประเภท ลักษณะ สภาพของพื้นที่ และของแหล่งท่องเที่ยว หรือ ประเภทของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นศึกษาให้เกิดผลการวิจัยในเชิงลึก และสามารถนำมาสร้างกลยุทธ์ขึ้นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ และสามารถสนองนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม ต้องดูที่ระดับการพัฒนาทั้ง 4 เสาหลักที่ต้องมีความสมดุลอย่างฟังฟังกัน เพื่อให้เกิดความมั่นคง ไม่โอนเอียงและล้มอย่างง่าย ซึ่งสามารถสร้างเป็น Model ได้ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 Model แนวทางการจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

จากโมเดลดังกล่าวทำให้ทราบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมชุมชน ต้องให้เกิดความตระหนักศรัทธา และการมีส่วนร่วมที่เหนียวแน่นอย่างแท้จริงของชุมชนท้องถิ่น จึงจะสามารถจัดการการมีส่วนร่วมให้เกิดประโยชน์ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน เกิดผลลัพธ์ที่ประจักษ์ เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ประชาชนในพื้นที่ และประเทศชาติอย่างมากมาย

References

- Bricker, K. (2017). *The International Ecotourism Society*. Travel and Tourism Research Association: Advancing Tourism Research Globally. 11.
- Ceballos-Lascuráin, H. (1991). *Tourism, Ecotourism and Protected Areas*. In: Ecotourism and Resource Conservation, J. A. Kusler editor. Ecotourism and Resource Conservation Project, Washington D.C., 54–61.
- Chalieochar, P. (2017). *The Participation of People in Making the Local Development Plan of Nakhonsawan-oak Subdistrict Administrative Organization, Nakhonsawan Province*. Nakhonsawan Rajabhat University.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1977). *Rural Development Participation: Concept and Measure For Project Design Implementation and Evaluation*: Rural Development Committee Center for International Studies. Cornell University Press.
- Creighton, J.L. (2001). *A Guide Book for Involving Citizens in Community* (2nd ed.). John Wiley & Sons.
- Culture. (2019). *Fourth Pillar of Sustainable Development*. <https://www.agenda21culture.net/>.
- Eber, S. (1992). *Beyond the Green Horizon: Principles for Sustainable Tourism*. World Wide Fund for Nature.
- Nakhonphanom Municipality. (2016). *The 4 Years Development Plan (2018–2021)*. Nakhonphanom Municipality, Nakhonphanom Province. http://www2.nakhonphanom.go.th/content/history_office
- Piewdang, S. (2015). *Sustainable Tourism Development*. Udon Thani Rajabhat University. Provincial Public Relations Office, Nakhonphanom. <https://nakhonphanom.prd.go.th/th/content/category/detail/id/224/iid/3448>.
- Santidhammo (Wannawin), P. (2019). *People Participation for Community Development of Sakaew Town Municipality, Sakaew Province*[Master's thesis, Mahachulalongkornrajavidyalaya University]. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/510>.
- Sartngern, P. (2018). Public Participation on Development Planning of Thakhae Sub-district Administration Organization, Lopburi Province. *Kasem Bundit Journal*, 19, 189–200. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jkbu/article/view/145537>.
- Suksamrit, P. (1998). Public Participation. *Journal of Social Development*, (4), 241.

- Techarin, P. (2008). *Community Participation Policies and Strategies in the Strategy Current Development of Thailand and the Participation of the People in the Development*. Sak Sopha Printing.
- Teerapaowpong, P. (2021). Music Business at Ban Tha Ruea, Nakhon Phanom Province. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 7(8), 99–114.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsa-journal/article/view/248583>
- Viriyabanditkul, N. (2018). *The Local Economic Development Through the Creative Industry Village Project Case study of Prasae's Community Rayong*. National Defense College.
- Western, D. (1993). *Defining Ecotourism*. In K. Lindbergh and D.E. Hawkins (eds.) *Ecotourism: A Guide for Planners & Managers*. The Ecotourism Society, 7–11.
- Yamane, T. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis* (2nd ed.). Harper and Row.

Personal communication

- CEO Blue Hotel. (2019). *Personal communication*, September, 10.
- Keawinithi, S. (2019). Nakhonphanom Community Development. *Personal communication*. September, 14.
- Lapho, J. (2019). Old Father of Pu Aue Lue. *Personal communication*. September, 19.
- Masenai, W. (2019). Head of Thai Pearl Silk Group. *Personal communication*. September, 23.
- Pholakon, P. (2019). Vice President of Thai Agriculturist Association. *Personal communication*. September, 17.
- Pikun. (2019). Nawa Community. *Personal communication*. September, 19.
- Punthumai, T. (2019). President of The Federation of Thai Industries, Nakhonphanom Chapter. *Personal communication*. September, 12.
- Tinpunja, P. (2019). Director of Ban Don Daeng Municipal Office. *Personal communication*. September, 21.
- Yawongsri, M. (2019). Ban Phon Temple Community. *Personal communication*. September, 20.